

Kulturhistorisk rapport

Thomas Manns Vej II og III. Udgravning af
bebyggelse fra yngre romersk jernalder og
yngre bronzealder

J.nr. ÅHM 6270 og 6363

Juli 2015

Ved cand.mag. arkæolog Christian Klinge

Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

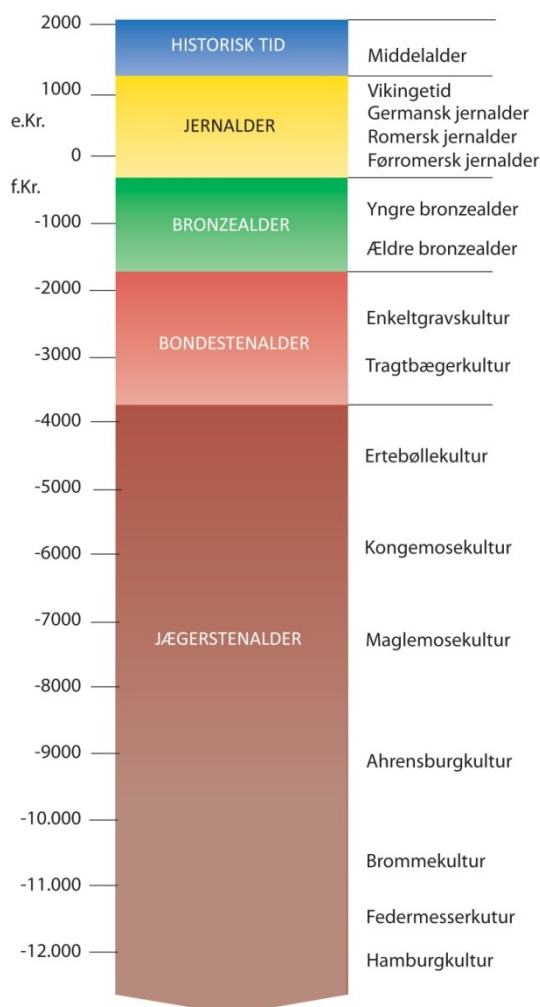
Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	5
Udgravningsdata.....	6

Samfundsstruktur

I hele Nordeuropa voksede landsbyer frem i løbet af jernalderen. I yngre romersk jernalder ligger gårdene i landsbyerne tæt. Gårdene var adskilt af hegn, der omkransede den gårdsplads, som tilhørte bonden på gården. Fordi gårdspladsen og huse-
ne er indhegnet, mener arkæologerne, at allerede i jernalderen kendte man til betydningen af en eller anden form for ejendomsret.

Ligesom i dag var der forskel på rig og fattig. Nogle jernalderbønder havde store huse med store gårdspladser og mange ladebygninger, andre havde små huse med mindre gårdsplads og få ladebygninger. Nogle havde altså mulighed for at skabe større overskud – både socialt og økonomisk – end andre.

Indledning

Med baggrund i to arkæologiske forundersøgelser blev der fundet to områder med bebyggelsesspor fra oldtiden. Områderne ligger umiddelbart ved siden af hinanden. De blev i forsommeren 2004 udgravet i to selvstændige, men på hinanden følgende kampagner. Der blev ved udgravningerne undersøgt i alt 11 bygninger. Bygningerne udgør resterne af en bebyggelse dateret til yngre romersk jernalder og yngre bronzealder. Omkring husene blev der undersøgt flere gruber og kogegruber. Tre af husene blev C-14 dateret til yngre romersk jernalder. Gruberne indeholdt hovedsageligt keramik fra yngre bronzealder, og nogle af bygningerne dateres derfor til denne periode.

Fig. 1: Ortofoto fra 2012 hvor udgravningsfeltet er markeret med rødt.

Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med Universitetsparken A/S's anlægsarbejde i den sydvestlige del af Aalborg Universitets campus, blev Nordjyllands Historiske Museum bedt om, at udføre to større arkæologiske forundersøgelser på arealet. Forundersøgelserne blev udført i vinteren 2013 og efteråret 2013. Ved forundersøgelserne blev der fundet to områder med bebyggelsesspor fra oldtiden i den vestligste del af det samlede område. Bygherre valgte i foråret 2014 at få udgravet arealerne i to på hinanden følgende kampagner.

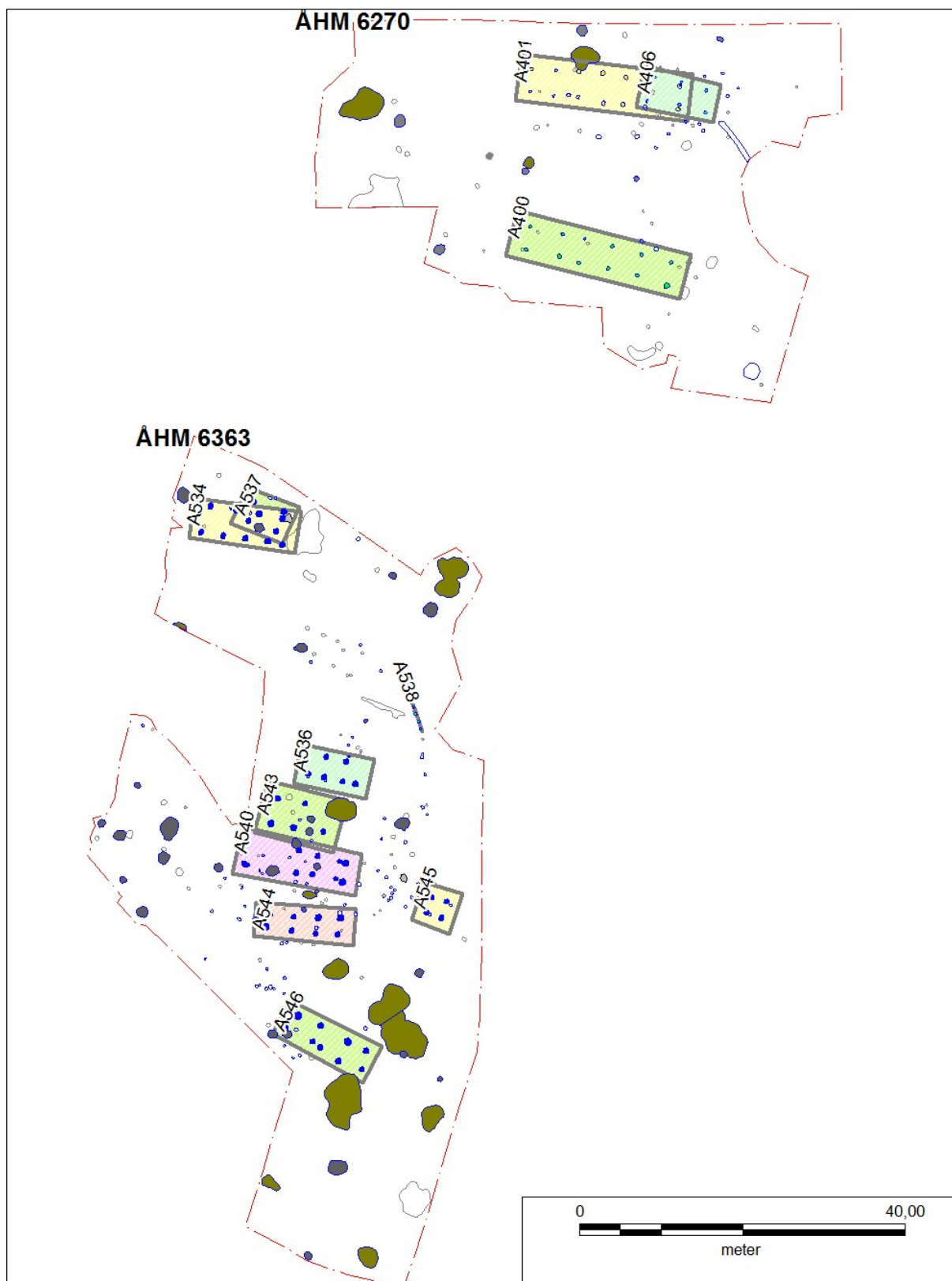

Fig. 2: Tolket oversigtstplan over de to udgravningsfelter. Bygningerne er fremhævet med forskellige farver, affaldsgruberne er gulgrønne og køgegruberne er mørkegrå.

Lokalområdet i oldtiden

Det undersøgte område lå på et plateau, svagt skånende mod nord. Plateauet afgrænses mod nord af en slugt, men var ellers en del af Tranders kridtøen, hvorfra der i forvejen er udgravet store områder med bebyggelse fra ældre jernalder. Udgravningsfelterne ligger da også omtrent midt mellem udgravningerne Nørre Hedegård (Sb.: 120113-24) og Trandersgård (Sb.: 120113-32), hvor der blev udgravet landsbyer fra førromersk jernalder. På nabomarken mod øst blev der tidligere udgravet bebyggelse fra yngre bronzealder (Sb.: 120113-60).

Undersøgelsens resultater

Der blev ved de to udgravninger undersøgt 183 stolpehuller, 53 koge- og bopladsgruber samt flere forskellige andre fyldskifter med og uden tilknytning til oldtidsbebyggelsen. Sporene, der blev undersøgt, repræsenterer resterne af 11 bygninger og ét hegnsforløb. Bygningerne stammer fra flere forskellige gårdsenheder. Der kunne således udskilles fire gårdsenheder, hvoraf de tre bestod af to bygninger. Gårdene blev dateret til yngre romersk jernalder, bortset fra tre bygninger, hvoraf de to kan være samhörørende. Disse to bygninger blev dateret til yngre bronzealder. At der stammer bygninger fra de to forskellige perioder fremgik ved at keramikken fra de forskellige affaldsgruber kunne henføres til både romersk jernalder og yngre bronzealder. Affaldet hidrørte sandsynligvis fra den undersøgte bebyggelse. Desuden blev tre af bygningerne C-14 dateret til netop yngre romersk jernalder.

Der var tre bygninger, som muligvis kan henføres til yngre bronzealder. Der blev ikke fundet genstande i anlæggene, som indgår i bygningerne. Henføringen til bronzealderen hviler derfor på et meget usikkert grundlag. Det er hovedsageligt sætbredderne ved de tagbærende stolper og den indbydes orientering, der var afgørende for, at henføre disse bygninger til bronzealderen. De to af bygningerne, et treskibet langhus og et firestolpeanlæg hører muligvis sammen som en gårdsenhed.

De øvrige otte bygninger blev som nævnt dateret til yngre romersk jernalder. Tre af bygningerne blev C-14 dateret; inden for perioderne 130-403 e.kr., 86-383 e.kr. og 83-340 e.kr., alle dateringer med 95 % sandsynlighed. De tre daterede bygninger er tolket som langhuse og udgør sandsynligvis alle tre hovedhuset i en gårdsenhed. Det kan ikke helt afgøres, om bebyggelsen har været en landsby eller enkeltgårde, der har fulgt hinanden i tid. Det er dog udelukket, at alle bygningerne er samtidige. Såfremt der er tale om en landsby kan denne have bestået af tre gårdsenheder.

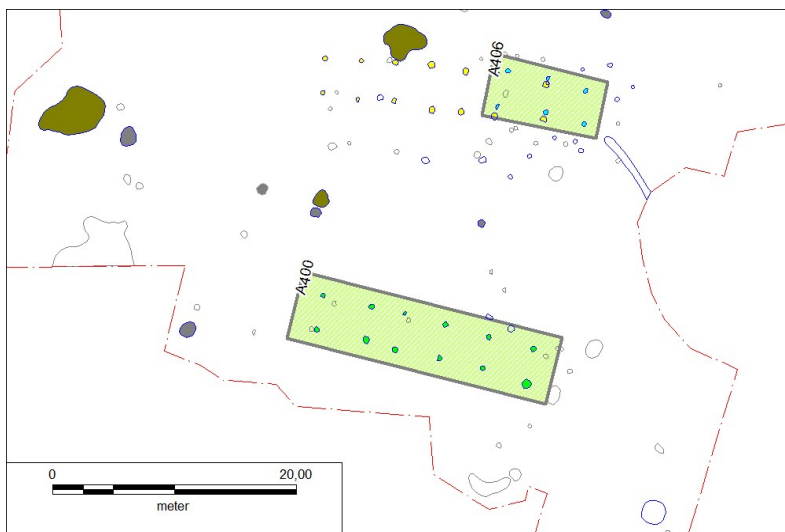

Fig. 3: Den nordligste og bedst dokumenterede gårdsenhed fra undersøgelserne.

Sammenfatning og perspektivering

Denne bebyggelse er dateret til yngre romersk jernalder, en periode, hvor der har været opbrud i Nordjylland. I de foregående 500 år har befolkningen på Tranders bakkeøen levet i fem store landsbyer. Fire af disse landsbyer er delvist undersøgt ved store arkæologiske undersøgelser. I løbet af ældre romersk jernalder går disse landsbyer på Tranders bakkeøen til grunde, og befolkningen flytter væk fra de steder, de ellers har levet i så mange hundrede år. Hvorfor de flytter, og hvor de flytter hen er ikke velbelyst. Denne udgravning giver noget af svaret. For dem der har levet i de netop undersøgte gårde, kan muligvis være efterkommerne af folkene fra landsbyerne. Det ses på bebyggelsesstrukturen, at folk ikke længere lever i store tætbebyggede landsbyer, ligesom byggeskikken tilsyneladende også har ændret sig. De tagbærende stolpehuller var meget mindre end i den foregående periode, og behovet for at grave dybe huller til væg- og indgangsstolper har ikke længere været der.

Hvilke omstændigheder der har ført til disse ændringer i kulturen, har denne udgravning ikke kunnet svare på. Men at det har været store udefra-kommende forhold, er det mest tænkelige. Det kan have været krig, plyndringer, hungersnød eller sygdom. I Østjylland er der fra yngre romersk jernalder fundet tegn på flere invaderende hære. Måske har disse krigere plyndret Nordjylland, inden de mødte deres endeligt længere sydpå i Jylland. Kommende fund af bopladser fra yngre romersk jernalder i Nordjylland vil forhåbentlig kunne give et svar på disse spørgsmål.

Krig og fred

Omkring 200 e. Kr. sejlede en fjendtlig hær på over 1000 mand ned langs

den jyske østkyst. De gik i land, og i Illerup Ådal mellem Århus og Skanderborg stod et blodigt slag. De fremmede blev

nedkæmpet. Efter slaget ofredes den faldne hærs udstyr, heste og personlige udrustning i en stor sø. Sejrherrene takkede på den måde guderne for deres velvilje og for kamplykke. Over hele Nordeuropa vidner over 50 af disse våbenofferfund om, at der også i yngre romersk jernalder har været slag og magtkampe.

Thomas Manns Vej II og III

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6363
- Fund & Fortidsminder: 120113. Sb.nr. 92 og 97.
- Kulturstyrelsen jnr. 2013-7.24.02/NJM-0039
2012-7.24.02/NJM-0033
- Bygherre: Universitetsparken Aalborg I/S (A. Enggaard A/S)
- Undersøgt areal: 1512 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Cand.mag. arkæolog Christian Klinge
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Nordjyllands Historiske Museum